

Beliefs about Various Forms of Psychological Support and Parental Attitudes in Parents of Children with Dyslexia

Переконання щодо різних видів психологічної допомоги та батьківське ставлення у батьків дітей із дислексією

Ewa Lodygowska
Dr. of Social Sciences
(in the field of Psychology)
Assistant Professor, Department
of Clinical Psychology
and Psychoprophylaxis

E-mail: ewalodygowska@gmail.com
orcid.org/0000-0002-5649-3890
Resercher ID: S-4645-2017

University of Szczecin, Poland
69, Krakowska street,
Szczecin, 71-017

*Щецинський університет,
Польща*
вул. Краківська, 69,
м. Щецин, 71-017

Vitaliia Shebanova
Dr. in Psychology,
Assistant Professor,
Professor of the Department
of Practical Psychology

E-mail: vitaliashebanova@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1658-4691
Researcher ID: D-2740-2019

*Kherson State University,
Ukraine*
27, University street,
Kherson, 73000

Віталія Шебанова
доктор психологічних наук,
доцент, професор кафедри
практичної психології

*Херсонський державний
університет, Україна*
вул. Університетська, 27,
м. Херсон, 73000

Original manuscript received April 17, 2019

Revised manuscript accepted May 13, 2019

The author's contribution: E. Łodygowska – 70% , V. Shebanova – 30% .
Авторський внесок: Е. Лодиговська – 70% , В. Шебанова – 30% .

ABSTRACT

The article is devoted to the problems of contemporary psychology – beliefs, various forms of psychological support and the specificity of parental attitudes of parents of children with dyslexia. The aim of this article is to analyze the parents' beliefs about typical forms of psychological support in the context of the developmental dyslexia in their children and in terms of parental attitudes manifested by parents. The article shows that the parents' beliefs about the validity, effectiveness and necessity of psychological support are of great importance, because they determine the level of the child's commitment in the offered help.

The study was carried out on 50 adults aged 25–45 (25 parents of children with dyslexia, 25 parents of nondyslexic children), with the use a self-designed survey which examined the beliefs concerning typical forms of psychological support and the Parental Attitudes Scale by M. Plopa.

The study did not show any differences between the parents of dyslexic and non-dyslexic children in terms of the validity and effectiveness of the diagnosis, consultations and psychotherapy, regardless of their own experience with regard to the child's use of help. It was found that the parents' experience regarding to the frequency of using psychological, logopedic and pedagogical care by their children is not a decisive factor in parents' convictions relating to various types of professional support.

There are single links between some parental attitudes and parents' beliefs about various aspects of psychological support; there are no differences in intensity of these links in parents of dyslexic and non-dyslexic children. It was found that parents' beliefs regarding psychological support may be due to the other factors that we have not taken into consideration and will be investigated in our further research.

Key words: *parents, beliefs, psychological support, dyslexia, parental attitudes.*

Вступ

Психологічна допомога, яка застосовується щодо дітей і молоді, має чимале значення, оскільки спрямована не

тільки на роботу з поточними проблемами, а й пов'язана з довгостроковими наслідками розвитку особистості. У випадку роботи з неповнолітніми важливим чинником є співпраця з батьками, адже саме вони відіграють значну роль в організації різноманітних заходів, спрямованих на допомогу дитині щодо можливості отримання допомоги від спеціалістів, а також – мотивування дитини до співпраці з психологом (Bogdanowicz, Adryjanek & Rożyńska, 2007; Maurer, 2005; Reid, 2004, 2018; Shebanova, 2016). Переконавання батьків щодо правильності, ефективності та доцільності запропонованих видів психологічної допомоги мають ключове значення – адже саме переконавання визначають рівень залучення дитини до запропонованої допомоги (Costelloe, Davis & Cavenagh, 2015).

На сьогодні у науковій літературі існує чимало визначень поняття «батьківське ставлення». Зокрема, під ним розуміється «цілісна форма ставлення батьків (окремо батька, окремо матері) до дітей, до питань виховання тощо, що формуються впродовж виконання батьківських обов'язків» (Rembowski, 1972: 55), або ж «набута пізнавально-афективна структура, що загалом визначає особливості поведінки батьків із дитиною» (Ziemska, 1973: 33), а також «відносно постійний спосіб ставлення до дітей» (Braun-Galkowska, 1986: 56).

Батьківське ставлення складається з трьох компонентів: 1) пізнавального (оцінка і переконавання щодо дітей), 2) поведінкового (поведінка батьків стосовно дитини, покарання та винагороди), 3) емоційно-мотиваційного (виявлення емоцій, спосіб спілкування з дітьми). Батьківське відношення може проявлятися з різною силою та відбуватися у декількох напрямках. Окрім того, може мати різну динаміку й тривалість.

У фаховій літературі виокремлюється значна кількість типологій батьківського ставлення (Ziemska, 1973; Przetaczniak-Gierowska & Włodarski, 1998; Płopa, 2008a). Однією з найвідоміших типологій батьківського ставлення

в Польщі є класифікація М. Плопа, котрий на основі досліджень і спостережень отримав дані, за допомогою яких можна виокремити п'ять батьківських ставлень (Płora, 1987, 2008b, 2011):

1) *ставлення прийняття* – батьки толерують і приймають дитину такою, якою вона є, поважають її індивідуальність, висловлюють і виявляють любов до дитини;

2) *занадто вимогливе ставлення* – проявляється в межах вимог, які батьки ставлять перед дитиною, очікуючи, що вони будуть виконані беззаперечно;

3) *автономічне ставлення* – виявляється у практично абсолютній свободі (вибору та дій), яку батьки надають дитині;

4) *непоследовне ставлення*, пов'язане з непередбачуваною та / або перебільшено емоційною поведінкою батьків, що обумовлено впливом ситуаційних стрес-чинників;

5) *надмірно дбайливе ставлення*, що проявляється в надмірній турботі та піклуванні про дитину, що не відповідає рівню її розвитку та заважає формуванню її самостійності. Окрім того, часом спостерігається тривожно-фобічне реагування батьків на прояви самостійності та незалежності дитини.

Як показують численні дослідження (Płora, 2008b, 2001), батьківське ставлення впливає на поведінку батьків щодо дитини й обумовлює ступінь самостійності й захисту, які батьки надають дитині. Окрім того, автор зауважує, що батьківське ставлення позначається на сприйнятті прав і потреб дитини.

Отже, батьківське ставлення може опосередковано визначати очікування батьків стосовно оточення та задоволення потреб дитини. Відповідно, можна припустити, що батьківське ставлення може впливати на переконання батьків щодо допомоги (включаючи психологічну), на яку, з їхньої точки зору, має право їх дитина. Особливою групою серед них є батьки дітей із дислексією. Діти з дислексією від початку шкільного навчання зіштовхуються не тільки

з труднощами у набутті базових шкільних навичок, таких як читання та письмо, але також виявляють низку емоційних проблем, пов'язаних із достатньо частими невдачами (Alexander-Passe, 2008, 2016; Gindrich, 2004; Łodygowska, 2017; Ridscale, 2005).

Саме тому батьки дітей із дислексією частіше, ніж батьки дітей без такого розладу, змушені звертатися до фахівців щодо отримання різних видів психолого-педагогічної допомоги, зокрема, психодіагностичної та / або психологічних консультацій (Bogdanowicz, 2003, 2006; Maurer, 2005). Вони також частіше співпрацюють зі спеціалістами – наприклад, у ситуаціях, коли їхня дитина бере участь у корекційних, компенсаторних заходах або у педагогічній терапії. Отже, переконання батьків щодо правильності та необхідності різних видів фахової допомоги можуть бути обумовлені повторюваним досвідом отримання цієї допомоги, а також результатом перевірки на практиці власних очікувань дієвості цієї допомоги їх дітям. Водночас залишаються відкритими питання: «Чи обумовлені переконання батьків дітей із дислексією, щодо співпраці зі спеціалістами, досвідом у цій сфері? Або ж їх переконання зумовлені їхньою роллю батьків, тобто їх батьківським ставленням до дитини?».

Презентована стаття зосереджує увагу на переконаннях батьків щодо трьох видів психологічної допомоги, що найчастіше пропонуються в Польщі: 1) психологічна діагностика, 2) психологічне консультування, 3) психологічна терапія. Зазначені види взаємодій у Польщі надаються безкоштовно як частина психологічно-педагогічної допомоги, яку надають регіональні освітні заклади та психологічно-педагогічні поради¹.

¹ Психологічно-педагогічні поради – це постійно діючі державні заклади Польщі, що надають безкоштовну психолого-педагогічну допомогу населенню. Основні спеціалісти, які працюють у цих закладах, – психологи, педагоги та логопеди.

Мета статті – проаналізувати переконання батьків щодо типових видів психологічної допомоги в контексті порушення (дислексії розвитку), яке виявляється у їхніх дітей та їх батьківське ставлення.

Завдання статті

1) Перевірити наявність розбіжностей між батьками дітей із дислексією та батьками дітей без таких розладів у переконаннях щодо обґрунтованості й ефективності таких видів психологічної допомоги, як психологічна діагностика, консультування та психологічна терапія;

2) перевірити, чи батьківське ставлення пов'язане з переконаннями батьків щодо різних видів психологічної допомоги;

3) з'ясувати, чи батьки дітей із дислексією відрізняються від батьків дітей без дислексії в аспекті цього взаємозв'язку.

У дослідженні припускається, що оскільки батьки дітей із дислексією значно частіше звертаються за психологічно-педагогічною допомогою (Bogdanowicz, 2003, 2006), то їх переконання щодо різних видів допомоги будуть більш позитивними, ніж переконання батьків дітей без розладів, котрі через відсутність проблем розвитку дитини не звертаються за наданням допомоги до фахівців соціально-психологічного профілю.

Методи та методика дослідження

У дослідженні використовується авторська анкета з 6 питань відносно правильності й ефективності різних видів психологічної допомоги: 1) у разі виникнення деяких проблем у дитини необхідна психологічна діагностика; 2) психологічна діагностика є ефективним методом виявлення проблем у дитини; 3) деякі проблеми дитини необхідно обговорити під час психологічного консультування; 4) психологічне консультування є ефективним методом розв'язання проблем дитини; 5) у разі виникнення дея-

ких проблем у дитини необхідна психологічна терапія; 6) ефект психологічної терапії – це позитивна зміна у функціонуванні дитини.

Суб'єктам дослідження необхідно було вибрати один із трьох варіантів: так, ні або не знаю. Окрім того, для збору демографічних даних і відповідної інформації про дитину та її розлади (поставлений діагноз) була створена окрема анкета.

Також у дослідженні була застосована «Шкала Батьківського Ставлення» М. Плопа («Ponadto w badaniu zastosowano Skalę Postaw Rodzicielskich M. Płopy»). Опитувальник складається з двох версій – призначений для оцінки батьківської поведінки матері та призначений для оцінки батьківської поведінки батька. Кожен із цих тестів складається з 50 діагностичних тверджень, що групуються у п'ять варіантів і відповідають п'ятьом видам батьківського ставлення: ставлення прийняття-відторгнення (I), занадто вимогливе ставлення (II), автономічне ставлення (III), непослідовне ставлення (IV), надмірно дбайливе ставлення (V). Методика характеризується відповідними психометричними параметрами – високим рівнем внутрішньої узгодженості та високим рівнем надійності (Płora, 2008b).

Дослідження проводилось добровільно й анонімно. Було залучено 25 батьків дітей із дислексією. Беручи до уваги стать, вік та освіту, було відібрано таку ж кількість батьків дітей без розладів.

Опис досліджуваної групи

У результаті було укомплектовано групу з 50 осіб – 38 матерів і 12 батьків у віці 25–45 років (4 особи у віці 25–30, 5 осіб у віці 31–35, 16 осіб у віці 36–40, 25 осіб у віці 41–45 років). Учасники досліджень походили з північно-західної Польщі та проживали в селах ($N = 11$), містах із населенням до 10 тисяч мешканців ($N = 9$), містах із на-

селенням від 10 до 100 тисяч мешканців ($N = 12$), містах із населенням понад 100 тисяч мешканців ($N = 18$). Переважали особи із середньою освітою ($N = 18$) і вищою освітою магістрів ($N = 16$), 2 особи були з повною загальною середньою освітою, 9 осіб закінчили професійне училище, 5 осіб – бакалаврат. Порівнювані групи мали однакову статеву структуру, не відрізнялися за віковим діапазоном ($Chi^2(3, N = 50) = 0,240; p = 0,971$), місцем проживання ($Chi^2(3, N = 50) = 0,202; p = 0,977$) й освітою ($Chi^2(3, N = 50) = 2,533; p = 0,639$), тому обидві групи можна вважати однорідними з точки зору демографічних змінних.

Усі батьки дітей із дислексією користувались допомогою фахівців у вигляді психологічно-педагогічних обстежень дітей (котрі в Польщі є необхідними для встановлення діагнозу у разі особливих труднощів у навчанні). У групі осіб без розладів – у 10% дітей (тобто, й батьків) був досвід психологічно-педагогічної діагностики, але у дітей не встановлено жодних істотних проблем.

Групи також відрізнялися за терапевтичним досвідом дітей: 16 батьків дітей із дислексією заявили про те, що їх діти брали участь у логопедичних заняттях, натомість у групі батьків дітей без розладів таку участь підтвердило 7 осіб ($Chi^2(1, N = 50) = 6,522; p = 0,011$). 7 батьків дітей із дислексією вказало на участь їх дітей у психологічній терапії (в контрольній групі таку участь підтвердила 1 особа). Відмінності в цьому відношенні між групами виявилися значущими статистично ($Chi^2(1, N = 50) = 5,357; p = 0,021$). 14 осіб указувало на те, що їх діти з проблемами дислексії брали участь у педагогічній терапії, жоден із батьків дітей без дислексії не підтвердив участі своєї дитини у цьому виді допомоги ($Chi^2(1, N = 50) = 19,444; p < 0,001$).

Крім того, батьки дітей з обох груп користувалися такими видами допомоги (призначеними для батьків): виховні консультавання, психолого-освітні заняття.

Результати та дискусії

Кількісний розподіл типів відповідей, наданих батьками дітей із дислексією (D) та батьками дітей без дислексії (ND) демонструє рис. 1.

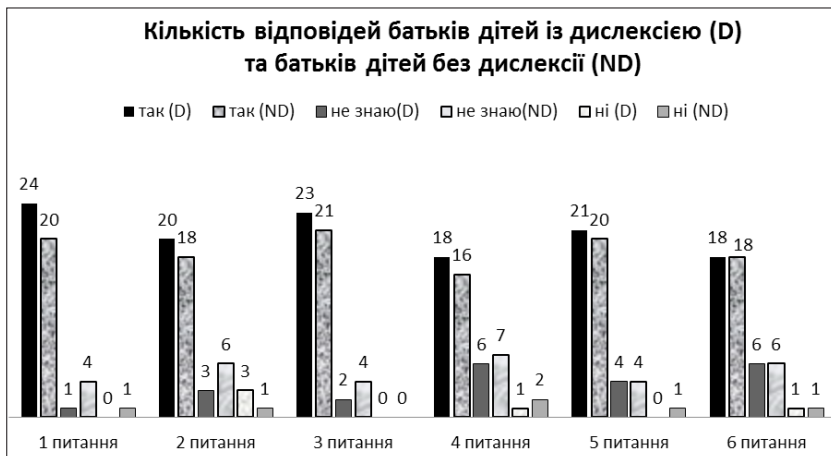

Рис. 1. Кількісний розподіл типів відповідей, наданих батьками дітей із дислексією (D) та батьками дітей без дислексії (ND)

Проведений статистичний аналіз показав, що батьки у схожий спосіб оцінюють необхідність психологічної діагностики (1-ше питання) – $Chi^2(2, N = 50) = 3,164$; $p = 0,206$) і її ефективність як методу виявлення проблем у дитини (2-ге питання) – $Chi^2(2, N = 50) = 1,439$; $p = 0,487$, не зважаючи на особистий батьківський досвід у сфері психологічної діагностики дітей. Батьки з обох груп мають подібне ставлення до психологічного консультування як виду обговорення (3-тє питання) – $Chi^2(2, N = 50) = 0,758$; $p = 0,384$) і розв’язання проблем у дітей (4-тє питання) – $Chi^2(2, N = 50) = 0,528$; $p = 0,768$).

У подібний спосіб ($Chi^2(2, N = 50) = 1,024$; $p = 0,599$) оцінюють необхідність психологічної терапії у випадку деяких проблем у дитини (5-тє питання) та виявляють іден-

тичні переконання про позитивні зміни як ефект психологічної терапії (6-те питання).

Отримані результати вказують на те, що частота звернення за отриманням психологічної, педагогічної та логопедичної допомоги дітьми не є чинником, що суттєво пов'язаний із переконаннями батьків щодо необхідності й ефективності різних видів психологічної допомоги. Не зважаючи на те, що діти з дислексією мають більшу потребу в багаторазовому отриманні допомоги фахівців у порадах чи педагогів-терапевтів зі школи, у їх батьків відсутнє підвищення переконань в аналізованому вище аспекті. Це означає відсутність підстав для підтвердження гіпотези Н1, згідно з якою ми припускали, що батьки дітей із дислексією проявляють більш позитивні переконання щодо різних видів психологічної допомоги, ніж батьки дітей без дислексії.

Також були виявлені особливості батьківського ставлення батьків дітей із дислексією та батьків дітей без дислексії (табл. 1).

Таблиця 1

Батьківське ставлення, що проявлялось батьками
(описова статистика)

Ставлення		М	SEM	SD
1	2	3	4	5
I – ставлення прийняття	загалом ($N = 50$)	43,24	0,87	6,14
	D ($N = 25$)	42,60	1,07	5,32
	ND ($N = 25$)	43,88	1,38	6,91
II – занадто вимогливе ставлення	загалом ($N = 50$)	31,18	0,93	6,61
	D ($N = 25$)	31,08	1,27	6,37
	ND ($N = 25$)	31,28	1,39	6,96
III – автономічне ставлення	загалом ($N = 50$)	36,00	0,82	5,83
	D ($N = 25$)	37,24	0,99	4,97
	ND ($N = 25$)	34,76	1,29	6,44

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
IV – непослідовне ставлення	загалом ($N = 50$)	24,72	1,13	7,99
	D ($N = 25$)	24,60	1,71	8,53
	ND ($N = 25$)	24,84	1,52	7,58
V – надмірно дбайливе ставлення	загалом ($N = 50$)	30,38	1,25	8,81
	D ($N = 25$)	28,12	1,85	9,25
	ND ($N = 25$)	32,64	1,58	7,89

Примітка. D – батьки дітей із дислексією; ND – батьки дітей без дислексії.

Проведений статистичний аналіз із застосуванням *t*-критерію Стьюдента показав, що у більшості батьківських ставлення батьків дітей із дислексією статистично не відрізняються від ставлення батьків дітей без дислексії. Лише в аспекті надмірного дбайливого ставлення на рівні статичної тенденції ($t(48) = -1,86$, $p = 0,69$) зазначається відмінність – батьки дітей із дислексією виявляють підвищений рівень цього ставлення (рис. 2).

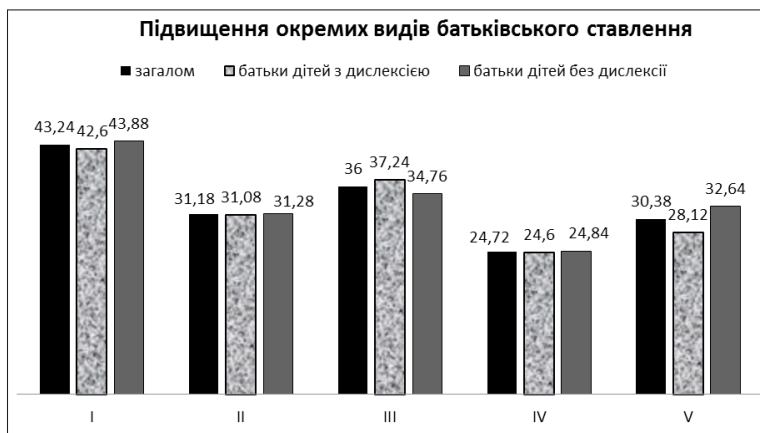

Рис. 2. Підвищення рівня окремих батьківських ставлень у батьків з урахуванням батьків дітей із дислексією та без дислексії

Примітка. I – ставлення прийняття-відторгнення; II – занадто вимогливе ставлення; III – автономічне ставлення; IV – непослідовне ставлення; V – надмірно дбайливе ставлення.

Із метою перевірки, чи існує залежність між підвищенням рівня такого батьківського ставлення та переконаннями щодо видів психологічної допомоги, було застосовано аналіз непараметричної кореляції рангу Спірмена. Потім, щоб порівняти значущість кореляційних відмінностей між групами, коефіцієнти кореляції до z-значення були імпортовані за допомогою перетворення Фішера (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз кореляції між батьківським ставленням і переконаннями щодо різних видів терапії та порівняння відмінностей між групами

		№ питання											
		1		2		3		4		5		6	
ставлення	група	ранг	z	ранг	z	ранг	z	ранг	z	ранг	z	ранг	z
I	D	0,34	1,11	0,04	1,12	0,04	0,13	-0,07	0,37	0,31	0,53	0,11	0,40
	ND	0,02	1,11	0,36	1,08	0,08	0,13	0,04	0,37	0,16	0,53	-0,01	0,40
II	D	0,10	0,17	0,42*	1,32	0,14	0,67	0,37	0,96	0,09	0,47	0,18	0,30
	ND	0,05	0,17	0,05	1,32	-0,06	0,67	0,10	0,96	-0,05	0,47	0,09	0,30
III	D	0,31	0,18	0,22	1,17	0,45*	1,04	0,07	1,02	0,21	0,00	0,07	0,58
	ND	0,26	0,18	0,52**	1,17	0,17	1,04	0,36	1,02	0,21	0,00	0,24	0,58
IV	D	-0,04	0,74	-0,11	0,34	-0,02	0,57	0,12	1,43	0,07	0,91	0,02	0,27
	ND	-0,26	0,74	-0,21	0,34	-0,19	0,57	-0,30	1,43	-0,20	0,91	-0,06	0,27
V	D	0,03	0,34	0,11	0,62	-0,01	0,27	0,09	0,67	0,24	0,55	0,23	0,61
	ND	-0,09	0,34	0,29	0,62	-0,09	0,27	-0,11	0,67	0,08	0,55	0,05	0,61

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Примітка. D – батьки дітей із дислексією; ND – батьки дітей без дислексії; I – ставлення прийняття-відторгнення; II – занадто вимогливе ставлення; III – автономічне ставлення; IV – непослідовне ставлення; V – надмірно дбайливе ставлення.

Проведений аналіз показав, що як і у батьків дітей із дислексією, так і у батьків дітей без дислексії трапляються поодинокі, статистично важливі зв'язки між батьківським ставленням і переконаннями, які вони висловлюють щодо різних видів психологічної підтримки. У випадку батьків дітей із дислексією їх більша переконаність в ефективності діагностики як методу виявлення проблем дитини пов'язана з підвищеним рівнем вимогливого ставлення. Це може означати, що батьки дітей із дислексією демонструють надмірні вимоги, частіше, ніж батьки з іншими характеристиками, шукають шляхи розв'язання проблем дитини або, принаймні, отримання відповіді на питання, від чого виникають ці проблеми. У випадку батьків дітей без дислексії сильніше переконання щодо ефективності діагностики корелює з підвищенням рівня проявів автономічного ставлення. Водночас поглиблений статистичний аналіз не виявляє статистично значущих відмінностей у співвідношенні між аналізованим переконанням і питанням в обох порівнюваних групах (див. табл. 2).

Також із точки зору переконання (3-тє питання) щодо правильності психологічної консультації – у випадку батьків дітей із дислексією виступила статистично значуща кореляція між рівнем цього переконання й автономічним ставленням до дитини. Рівночасно поглиблений аналіз не підтвердив статистично значущих відмінностей у міцності коефіцієнтів кореляції між батьками обох груп (див. табл. 2).

Підсумовуючи, поодинокі зв'язки між батьківськими ставленнями та переконаннями щодо різних видів психологічної підтримки, хоч і є статистично значущими, не різняться порівнювані групи. Це означає, що у батьків дітей із дислексією і батьків дітей без дислексії зв'язки між ставленням і переконаннями формуються на схожому рівні. Проведені дослідження тільки частково підтверджують гіпотезу H2 про існування зв'язку між батьківським ставленням і переконаннями щодо різних видів психологічної

підтримки, і не надають жодних підстав для підтвердження гіпотези НЗ.

Отримані результати можуть указувати на те, що переконання батьків щодо психологічної підтримки можуть бути викликані іншими чинниками, що не бралися до уваги. Наприклад, рівнем їх загальних знань, довірою до спеціалістів, демографічними змінними чи індивідуальними особливостями (Bennecke, Werner-Rosen, Grüters & ets., 2015; Bottos, Zanon, Sartori & Girolami, 2007; Shebanova, 2016).

У дослідженні також урахувалося батьківське ставлення, згідно з визначенням Рембовського, наведеним раніше, припускаючи, що ставлення може перекладатись не тільки на ставлення батьків до дітей, але й виражатися в поглядах на виховання та відноситись до очікування від оточення, які, з точки зору батьків, повинні виконуватися щодо їх дитини (Rembowski, 1972).

У світлі особливостей індивідуального батьківського ставлення М. Плопа, можна було припустити, що батьки, які виявляють, наприклад, надмірно дбайливе ставлення, можуть мати сильніші переконання щодо ефективності різних видів психологічної підтримки (Плопа, 1987, 2008b, 2011). Однак отримані результати досліджень не підтвердили провідну роль батьківського ставлення для виявлених переконань, показуючи лише окремі зв'язки між проаналізованими чинниками.

Показано, що пошук простих взаємозв'язків між батьківським ставленням і аналізованими переконаннями є спрощенням, яке, безсумнівно, вимагає розширення досліджень і включення в них інших – «позабатьківських» чинників, наприклад, змінних особистості. Інші дослідження також указують на важливість таких чинників, як емоції батьків (Bottos, Zanon, Sartori, & Girolami, 2007; Doupnik, Hill, Palakshappa & ets., 2017; Lam, 2014) і їх способи боротьби зі стресом (Lam, 2014; Shebanova, 2016).

Висновки

Дослідження показали, що переконання батьків дітей із дислексією не відрізняються від переконань батьків дітей без дислексії щодо необхідності й ефективності таких видів психологічної допомоги, як: психологічна діагностика, психологічна консультація й терапія. Це означає, що сам факт виховання дитини, яка частіше, ніж інші діти, потребує психологічної допомоги (дитини з дислексією), не є чинником, що впливає на переконання батьків щодо психологічної допомоги.

Виявлено, що повторюваний досвід батьків щодо отримання психологічної, логопедичної та педагогічної допомоги їхніми дітьми не є визначальним чинником, який обумовлює їх переконання щодо різних видів фахової підтримки.

Наприкінці слід згадати обмеження досліджень. Варто підкреслити, що обмеженнями у цьому дослідженні можуть бути застосована (нестандартизована) методика, залучення невеликої групи людей, а також той факт, що подібний відсоток батьків з обох груп використовував види допомоги, призначені для батьків (освітні консультування, заняття), які могли б вплинути на їх переконання.

Проблематика дослідження переконань батьків щодо фахової допомоги для своїх дітей, безсумнівно, є важливою сферою досліджень. Ці питання, безперечно, варто досліджувати і надалі, оскільки позитивні переконання батьків щодо допомоги, наданої дитині, впливають на рівень залучення та співпраці як дитини, так і батьків.

References

- Alexander-Passe, N. (2008). The sources of manifestations of stress amongst school-aged dyslexics, compared with sibling controls. *Dyslexia, 14*, 291–313.
- Alexander-Passe, N. (2016). Dyslexia, Success and Post-Traumatic Growth. *Asia Pacific Journal of Developmental Differences, 3* (1), 87–130.
- Bennecke, E., Werner-Rosen, K., Grüters, A., Köhler, B., Thyen, U., Kleinemeier, E., Lux, A., & Jürgensen, M. (2015). Subjective need

- for psychological support (PsySupp) in parents of children and adolescents with disorders of sex development (dsd). *European Journal of Pediatrics*, 174 (10), 1287–1297.
- Bogdanowicz, M. (2003). Diagnoza dysleksji rozwojowej w Polsce. B. Kaja (red.). *Diagnoza dysleksji*. Bydgoszcz : Wydawnictwo AB.
- Bogdanowicz, M. (2006). Specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu – pomoc psychologiczna i pedagogiczna. G. Krasowicz-Kupis (red.). *Dysleksja rozwojowa. Perspektywa psychologiczna*. Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia.
- Bogdanowicz, M., Adryjanek, A., & Rożyńska, M. (2007). *Uczeń z dysleksją w domu. Poradnik nie tylko dla rodziców*. Gdynia : Wydawnictwo Operon.
- Bottos, A. M., Zanon, E., Sartori, M. T., & Girolami, A. (2007). Psychological aspects and coping styles of parents with Haemophilic child undergoing a programme of counselling and psychological support. *Haemophilia Oxford*, 3, 305–310.
- Braun-Gałkowska, M. (1986). *Patologia i terapia postaw rodzinnych*. Lublin : RW KUL.
- Costelloe, S., Davis, S., & Cavenagh, P. (2015). Parental Beliefs about Stammering and Experiences of the Therapy Process: An On-line Survey in Conjunction with the British Stammering Association. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 183, 82–91.
- Doupnik, S. K., Hill, D., Palakshappa, D., Worsley, D., Bae, H., Shaik, A., & Feudtner, C. (2017). Parent Coping Support Interventions During Acute Pediatric Hospitalizations: A Meta-Analysis. *Pediatrics*, 140 (3), 1–16.
- Gindrich, P. A. (2004). *Funkcjonowanie psychospołeczne uczniów dyslektycznych*. Lublin : Wydawnictwo UMCS.
- Lam, M. S. (2014). Transition to Early Childhood Education: Parents' Use of Coping Strategies in Dealing with Children's Adjustment Difficulties in Hong Kong. *Australasian Journal of Early Childhood*, 39 (3), 111–120.
- Łodygowska, E. (2017). Dysleksja a problemy emocjonalne dzieci i młodzieży – przegląd badań. E. Łodygowska, E. Pieńkowska (red.), *Psychologia wieku rozwojowego. Norma – nietypowość – patologia*. Szczecin : Volumina D. Krzanowski.
- Maurer, A. (2005). Pomoc psychologiczna dla uczniów doznających niepowodzeń w nauce czytania i pisania. M. Ledzińska, G. Rudkowska, L. Wrona (red.). *Psychologia współczesna: oczekiwania i rzeczywistość*. Kraków : Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Plopa, M. (1987). Skala Postaw Rodzicielskich. *Psychologia Wychowawcza*, 4, 552–567.
- Plopa, M. (2008a). *Kwestionariusz Retrospektywnej Oceny Postaw Rodziców (KPR-Roc)*. Warszawa : Vizja Press & It.

- Płopa, M. (2008b). *Skala Postaw Rodzicielskich*. Wersja dla Rodziców. Warszawa : Vizja Press & It.
- Płopa, M. (2011). *Psychologia rodziny: teoria i badania*. Kraków : Oficyna Wydawnicza «Impuls».
- Przetacznik-Gierowska, M., & Włodarski, Z. (1998). *Psychologia wychowawcza*. Warszawa : PWN.
- Reid, G. (2004). *Dyslexia: a complete guide for parents*. Chichester : Wiley.
- Reid, G. (2018). *Dysleksja. Podręcznik praktyka*. Gdańsk : Harmonia Universalis.
- Rembowski, J. (1972). *Więzi uczuciowe w rodzinie*. Warszawa : PWN.
- Ridscale, J. (2005). *Dyslexia and self-esteem*. M. Turner, J. Rack (red.) *The Study of Dyslexia*, New York : Springer US.
- Shebanova, V. I. (2016). *Fenomenologiya harchovoyi povedinki v kontinuumi «norma – patologiya» [Phenomenology of food behavior in the continuum «norm – pathology»]*. Kherson : Publishing House of Vyshemirsky V. S. [in Ukrainian].
- Ziemska, M. (1973). *Postawy rodzicielskie*. Warszawa : Wiedza Powszechna.

Лодиговська Ева, Шебанова Віталія. Переконання щодо різних видів психологічної допомоги та батьківське ставлення у батьків дітей із дислексією

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено актуальній для сучасної психології проблемі – переконань щодо різних видів психологічної допомоги та батьківського ставлення у батьків дітей із дислексією. Метою статті є аналіз переконань батьків щодо типових видів психологічної допомоги в контексті порушення (дислексії розвитку), яке виявляється у їх дітей, та особливостей їх батьківського ставлення щодо дитини. Показано, що переконання батьків щодо правильності, ефективності та доцільності запропонованих видів психологічної допомоги мають ключове значення, оскільки саме переконання визначають рівень залучення дитини до запропонованої допомоги.

У дослідженні брали участь 50 дорослих у віці 25–45 років (25 батьків дітей із дислексією, 25 батьків дітей без дислексії), які відповідали на питання авторської анкети з метою з'ясування їх переконань щодо вищезазначених видів психологічної допомоги та заповнювали «Шкалу Батьківського Ставлення» М. Плопа. Дослідження не виявило значущих відмінностей у переконаннях батьків дітей із дислексією та без дислексії в аспекті вірогідності й ефективності проведення діагностики,

консультації або терапії, незалежно від того, чи отримували їх діти перелічені види допомоги. Виявлено, що досвід батьків у частоті звернення за психологічною, логопедичною і педагогічною допомогою їхнім дітям не є визначальним чинником, який впливає на їх переконання щодо різних видів фахової підтримки.

Установлено, що існують поодинокі випадки взаємозв'язку між деякими видами батьківського ставлення та переконаннями батьків щодо різних видів психологічної допомоги. Зауважено, що відмінності у ступені цього взаємозв'язку в батьків дітей із дислексією та без дислексії – відсутні. З'ясовано, що отримані результати вказують, що переконання батьків щодо психологічної підтримки можуть бути спричинені іншими чинниками, які не брались нами до уваги та будуть вивчені у подальших дослідженнях.

Ключові слова: батьки, переконання, психологічна допомога, дислексія, батьківське ставлення.

Лодыговская Эва, Шебанова Виталия. Убеждения о различных видах психологической помощи и родительское отношение у родителей детей с дислексией

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена актуальной для современной психологии проблеме – убеждений о различных видах психологической помощи и особенностях родительского отношения к ребенку родителей детей с дислексией. Целью данной статьи является анализ убеждений родителей о типичных видах психологической помощи в контексте нарушения (дислексии развития), которое проявляется у их детей, и особенностей их родительского отношения к ребенку. Показано, что убеждения родителей в правильности, эффективности и целесообразности предлагаемых видов психологической помощи имеют ключевое значение, поскольку именно убеждения определяют уровень приобщения ребенка к предложенной помощи.

В исследовании принимали участие 50 взрослых в возрасте 25–45 лет (25 родителей детей с дислексией, 25 родителей детей без дислексии), которые отвечали на вопросы авторской анкеты об убеждениях относительно вышеупомянутых видов психологической помощи и заполняли «Шкалу Родительского Отношения» М. Плопа. Исследование не выявило значимых различий в убеждениях родителей детей с дислексией и без дислексии в аспекте достоверности и эффективно-

сти проведення діагностики, консультації или терапії, незалежно від того, отримували чи їх діти перераховані види допомоги. Виявлено, що досвід батьків в частоті звернення за психологічною, логопедичною і педагогічною допомогою їх дітям не є визначальним фактором, який впливає на їх переконання щодо різних видів професійної підтримки.

Встановлено, що існують окремі випадки взаємозв'язку між деякими видами батьківського ставлення і переконаннями батьків про різні види психологічної допомоги. Однак, відмінності в ступені цієї взаємозв'язку у батьків дітей з дислексією і без дислексії – відсутні. Виявлено, що отримані результати вказують, що переконання батьків про психологічну допомогу можуть бути обумовлені іншими факторами, які не бралися нами до уваги і будуть вивчені в наступних дослідженнях.

Ключевые слова: *батьки, переконання, психологічна допомога, дислексія, батьківське ставлення.*